

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus

Østmarkas Venner

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 Oslo
nve@nve.no

Deres ref.: 201708079-47 og 201708202-28

Oslo, 21. mars 2021

Liåsen transformatorstasjon og nettilknytning - Felles høringsvar fra Østmarkas Venner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og i Oslo sør

Sammendrag

Østmarkas Venner (ØV), Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA), og NOAs lokallag i Oslo sør viser til forslaget som ble sendt på høring 21. januar og høringsmøtet 18. februar. Vi er i utgangspunktet – både av hensyn til friluftslivet og naturmiljøet – motstandere av inngrep i Østmarka, også de inngrep som etter markaloven har unntak fra byggeforbudet. Vi motsetter oss derfor på det sterkeste at en enorm trafostasjon og nye kraftledninger blir anlagt i Marka. Vi understreker samtidig at vi er fornøyde med at alternativet med omfattende anlegg ved Trollvannene lenger inn i Marka er skrinlagt. Et slikt alternativ ville vært en katastrofe for Østmarka og ville utvilsomt gitt opphav til meget store konflikter.

Vi mener videre at planen om å legge parallelle kraftgater over åsen Gjersrudleiken ødelegger dette særegne naturområdet. Vi oppfordrer derfor NVE så sterkt vi kan til å se på de alternative løsninger, med å legge ledningen i bakken, som vi har foreslått i tidligere høring.

Vi har tidligere gått imot alternativ A nord på Liåsen ved Grønmo. Dette vil medføre store inngrep, bli liggende høyere i terrenget og ligge helt inntil og bli svært synlig fra Grønmo friluftspark og innfallsporten til Østmarka. Det ødelegger dessuten den eneste stien fra bebyggelsen og Klemetsrud skole til Grønmo og Østmarka. Deler av hundremeterskogen på Liåsen blir ødelagt for å gi plass til trafostasjonen og sikkerhetsgjerdet. Vi mener at konsekvensene for friluftslivet er underkommunisert i søknaden og at konsekvensene for Grønmo friluftspark IKKE er utredet.

Vi mener at i valget mellom to onder er plassering av trafostasjonen ved alternativ B Liåsen øst som samlet sett vil gi minst ulemper for natur, landskap og friluftsliv. Vi viser særlig til at ved dette alternativet blir trafostasjonen nesten ikke synlig. Det må heller ikke bygges en vei som ødelegger viktige stier og andre innganger til Marka, og dette alternativet innebærer kortere og mindre omfattende inngrep for å føre fram ledningsnett. I tillegg vil både master og ledningsnett ruve mindre.

Hvis NVE mot formodning gir tillatelse til bygging av trafo på Liåsen er det svært viktig at adekvate avbøtende tiltak, både de som er foreslått i miljøutredningen og i våre forslag, gjennomføres. Vi anmoder også om at reguleringsplanen for Liåsen og for Grønmo friluftspark ses i sammenheng.

Innledning

Østmarkas Venner (ØV) og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) og lokallaget i Oslo sør viser til forslaget som ble sendt på høring 21. januar og høringsmøtet 18. februar. Vi takker for muligheten for å uttale oss om planene for etablering av en ny transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett ved Liåsen. Dette er en svært viktig sak for våre medlemmer.

Om Østmarkas Venner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og lokallaget i Oslo sør

Østmarkas Venner (ØV) med sine 4100 medlemmer har som formål å bidra til å bevare Østmarka som natur- og friluftslivsområde for dagens og kommende generasjoner. ØV skal blant annet arbeide for å bevare markagrensa og ta vare på Markas innhold, ved å hindre inngrep som forringer Østmarka som naturområde.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) med om lag 8000 medlemmer arbeider for å verne naturen og sikre livsmiljøer, slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen. NOA arbeider for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

Om bruken av Marka

I løpet av ett år bruker over 80 prosent av Oslos befolkning Oslomarka, og på store utfartsdager kan antall mennesker som bruker Oslomarka være opp mot 100 000. Innbyggerne i Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand bydeler i Oslo kommune (om lag 140 000), samt i Ski og Oppegård (om lag 57 000) sokner naturlig til den delen av Østmarka som blir berørt av en ny transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett. I undersøkelser knyttet til bruk av Marka sier nærmere 90 prosent av brukerne at de er opptatt av å oppleve uberørt natur, stillhet og ro. Dette legges også til grunn for Oslo kommunes forvaltning av kommunens skoger.

For denne søknaden er det også av betydning at det foreligger omfattende utbyggingsplaner for Gjersrud/Stensrud-området. Områdene som berøres vil dermed også være viktig turterreng for inntil 30 000 nye innbyggere når byggeplanene realiseres. Verneområdet Spinneren ligger nær opp til det berørte området, og med unntak av kraftledningen som går i utkanten, er dette et forholdsvis inngrepsfritt område. Planene ligger også helt inntil den vedtatte friluftsparken på Grønmo.

Nærmere om konsesjonssøknaden

Statnett SF søkte i 2017 om konsesjon for å anlegge en ny 420 kV kompakt transformatorstasjon ved Liåsen i Østmarka. I forbindelse med søknaden foreslo Statnett to ulike lokaliteter, én øst for Liåsen (B) og én nord på Liåsen (A). Statnett har nå trukket alternativ B og søker kun om alternativ A. Elvia AS søker parallelt om å få anlegge en ny 132 kV ledning for nettilknytning til transformatorstasjonen som skal plasseres på alternativ A.

Vi har ingen større bemerkninger til beskrivelsen av fakta, men vi mener at de landskapsmessige forholdene er for dårlig utredet. Vi synes også at de svært negative virkningene for friluftsliv og naturopplevelse er både undervurdert og underkommunisert, tatt i betraktning de store brukerinteressene i området. Konsekvensene for barn og unge er heller ikke utredet, og utredningen som lå til grunn for søknaden i 2017 inneholdt ikke konsekvensutredning for Grønmo friluftspark hvilket søknaden fortsatt bære preg av. Det bør ikke NVE akseptere!

Merknader om Markas viktighet

Østmarkas Venner og NOA viser til at markalovens formål er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

Marka er fra et folkehelseperspektiv av uvurderlig verdi og gir mulighet for friluftsliv, fysisk aktivitet og rekreasjon for hele befolkningen i hovedstadsområdet. Selv om markaloven åpner for inngrep etter lovens unntaksbestemmelser, blant annet for nødvendig infrastruktur, mener vi det hviler et tungt felles ansvar på statlige og kommunale myndigheter til å finne løsninger utenfor Marka. Unntakshjemlene må ikke benyttes på en slik måte at Marka gradvis bygges ned og utarmes, slik at Markas verdi går tapt for kommende generasjoner. Vi er, både av prinsipielle og miljømessige årsaker imot inngrep i Marka – også de som har unntak fra byggeforbudet.

Det er for denne saken viktig å være klar over at Østmarka er et nokså lite skogsområde, sammenlignet med for eksempel Nordmarka. Østmarka skiller seg fra nesten alle andre naturområder i landet, ved at den er omringet av "presskommuner" på alle kanter. Disse kommunene opplever en eksplosjonsartet befolkningsutvikling. For få år siden var "Oslo delen" av Østmarka nærturterreng for befolkningen som bor bymessig. Nå gjelder dette for størsteparten av Østmarka, hvor både Nordre Follo, Lørenskog, Lillestrøm og Rælingen opplever stor befolkningsvekst. Nærmere en million mennesker har i dag Østmarka som potensielt friluftslivsområde. Store deler av denne befolkningen bor tett, og andelen blokkbebyggelse øker.

Dette gjør friluftslivsområdene desto mer verdifulle, samtidig som Østmarka er særlig utsatt for en "bit for bit"-utbygging etter press fra både fra nasjonale og lokale myndigheter. Nærturterreng er av særlig viktighet i områder hvor store deler av befolkningen bor bymessig. De bynære markaområdene gir mulighet for rekreasjon og fysisk aktivitet for store deler av befolkningen i en hektisk hverdag, uten at behovet for transport innebærer at dørstokkmila blir for lang. I Oslo og de andre randkommunene til Østmarka, satses det bevisst på at flest mulig innbyggere skal sikres enkel tilgang til Marka. Vi mener derfor at utbyggere og energimyndighetene må gjøre sitt aller ytterste for å finne løsninger utenfor markagrensa.

Vi understreker likevel at vi er glade for at Statnett har lagt vekt på å finne alternativer i nærheten av byggegrensa. Vi viser særlig til at et viktig og vernet friluftslivsområde i Østmarka – Spinneren - ligger rett nord og øst for den planlagte transformatorstasjonen. Etter vår mening ville det ha vært en katastrofe for naturmiljø og friluftsliv dersom transformatorstasjonen ble lagt lengre inn i Marka enn det som nå er foreslått. Med unntak av en eksisterende-kraftledning utmerker Spinneren og områdene rundt seg som inngrepsfrie, med god tilgjengelighet og svært viktige og varierte natur- og opplevelsesverdier. Et alternativ lenger inn i Marka ville ført til store konflikter mellom brukerne av Østmarka og Statnett, hvor både vi og flere andre Marka-organisasjoner ville benyttet alle ankemuligheter til det ytterste. Dersom det er helt umulig å finne en løsning utenfor Marka, er det derfor av avgjørende betydning at det legges opp til et kompakt anlegg nærmere byggegrensa.

Endringsøknad transformatorstasjon Liåsen og tilhørende ledningsnett

Konsekvenser for Grønmo friluftspark og miljøpark

Etter mange år som fyllplass er Grønmo nå "frigitt" og tilbakeført til Marka. Etter sårmettet mellom Elvia, Statnett og ØV kan det synes som Statnett verken har fått med seg de omfattende planene for å utvikle Grønmo til en fantastisk friluftspark, eller forstått hvor mange mennesker som sogner direkte til dette satsingsområdet for Oslos sørøstlige bydeler.

Etter et omfattende reguleringsarbeid, med høy grad av brukerinvolvering og grundige prosesser, foreligger det nå en ny reguleringsplan for Grønmo-området. Ifølge reguleringsplanen skal det opprettes en miljø- og friluftspark med et bredt spekter av aktiviteter og rekreasjonsmuligheter. Parken vil være et nyskapende prosjekt i friluftslivssammenheng og legger opp til samspill med gjenbruksstasjonen, slik at det skapes en opplæringsarena for miljøvennlig avfallshåndtering og gjenbruk. Reguleringsplanen legger stor vekt på utforming av bygningsmassen som tilhører Oslos renovasjons- og gjenvinnings-etat (REG), med blant annet krav om bruk av trematerialer og grønne tak, slik at bygningsmassen ikke ødelegger for utforming av friluftsområdet.

Det skal legges til rette for ulike lavterskel friluftaktiviteter i parken, som skal være tilgjengelig og åpen for alle. Grønmo friluftspark er på størrelse med Frognerparken, og parken vil kunne gi et solid områdeløft for befolkningen i omkringliggende bydeler. Vi understreker at Søndre Nordstrand, med områdene Mortensrud, Bjørndal og Holmlia, har et folketall på ca. 40 000 innbyggere, og at utbygging av områdene Gjersrud/Stensrud vil på lengre sikt tilføre ytterligere 30 000 innbyggere. Det er vår klare oppfatning at en vellykket utvikling av Grønmo friluftspark vil bidra til folkehelse og fysisk aktivitet i nevnte bydeler.

Våre foreninger er meget bekymret for at alternativet Statnett og Elvia nå har valgt vil være ødeleggende for utvikling av miljø- og friluftsparken som rekreasjonsområde. Transformatorstasjonen med tilhørende ledningsnett vil ruve over området og skjemme dette, slik at opplevelsesverdiene i den planlagte parken forringes sterkt. Vi bemerker at alternativ B i det tidligere forslaget ville gitt langt mindre konsekvenser for Grønmo friluftspark, idet transformatorstasjonen ved dette alternativet ville ligget nede i et dalsøkk øst for åsen og kraftledningene og høyspentmaster ikke på samme måte, ville ruve over parken.

Konsekvenser for Grønmo som innfallspport

Grønmo er en hovedinnfallspport til Marka for både Nordstrand og Søndre Nordstrand bydeler. Utfartsparkeringen er et yndet utgangspunkt for turer i Østmarka for befolkningen i disse folkerike bydelene. Fra området går det turveier og stier til kjente landemerker som Østmarks-kapellet og DNT-hytta Dølerud, som ligger i selve verneområdet Spinneren. Grønmo er også et kjært utgangspunkt for skiløypene i Østmarka. Vi mener at en plassering av stasjonsbygningen på Liåsen nord (A) har vesentlige ulemper for friluftslivet i området. Vi bemerker at denne lokaliseringen innebærer at anlegget blir liggende høyere i terrenget og vil bli mye mer synlig i større deler av Østmarka, noe som er grundig dokumentert i miljøutredningen og vurdert som en klar ulempe sammenlignet med alternativ B. Alternativet medfører også at selve kraftlinjen blir liggende høyere i terrenget, og det kreves større inngrep for å fremføre og ferdigstille kraftlinjene enn for alternativ B. Omfanget av kraftledningen kan også ha negativ effekt på naturmangfoldet, noe som ikke blir tillagt tilstrekkelig vekt i miljøutredningen.

Konsekvenser for selve Liåsen som nærturterreng

Som utbyggers miljørapport også omtaler, er Liåsen et viktig nærturterreng for omkringliggende bebyggelse. Terrengt bærer tydelig preg av mye bruk, med leirplasser, stier og utsiktspunkter til omkringliggende deler av Marka på plataet som ligger høyt og fritt øverst på åsen. Liåsen ligger inntil Grønmo friluftspark og avgrenses fra resten av Østmarka med et lite dalføre. Liåsen fremstår derfor som et geografisk avgrenset område. Som miljøutredningen påpeker, vil bygging av transformatorstasjonen og kraftlinjene (vår tilføyelse) påvirke det lokale friluftslivet negativt. Vi mener at alternativ A vil bli ødeleggende for Liåsen som friluftslivsområde.

Vi bemerker for det første at bygging av selve trafostasjonen med tilhørende gjerder og stengsler innebærer at det gjøres et meget stort innhugg i selve åsen. Dette innebærer at et viktig friluftslivsområde og nærturterreng som allerede har et begrenset omfang reduseres kraftig (det dreier seg som kjent om store inngrep i én liten ås).

For det andre vil det nye ledningsnettets innebære at området som i dag utgjør et nærturterreng med eldre skog og flott utsikt vil totalt domineres av master, ledninger og kraftgater. Ut fra den nokså sparsomme visualiseringen som foreligger, synes kraftgaten å bli liggende så høyt i terrengt at den vil dominere utsynet også fra toppen av åsen. Det kan også synes som om trafostasjonen vil bli liggende høyt og bli dominerende i nærturterrengt.

Trafostasjonen med adkomstvei vil også ødelegge en meget viktig tursti fra bebyggelse og Klemetsrud skole til Grønmo friluftspark og til Østmarka. Den vil også ødelegge hovedstien fra bebyggelsen over Liåsen.

Vi mener dette samlet sett er vesentlige ulemper for friluftslivet ved alternativ A. Ved en plassering som i alternativ B påvirkes ikke Liåsen direkte, og behovet for ny ledning reduseres fra 1,5 kilometer til 600 meter. I et nærturterreng utgjør det en vesentlig forskjell.

Oppsummering trafostasjonen

Ut fra høringsdokumentene og opplysningene som framkom i særmøtet mellom ØV, Statnett og Elvira er det svært vanskelig å få tak i begrunnelsen for at Statnett bare har valgt å gå videre med alternativ A. Vi mener at Statnett er i ferd med å begå en stor feil. Selv om Alternativ B ligger øst for Liåsen og således litt lenger inn i Østmarka, mener vi fortsatt at dette alternativet klart er å foretrekke – hvis det er slik at det ikke er mulig å bygge trafoen i byggesonen. Vi bemerker at trafostasjonen ved denne lokaliseringen blir liggende nede i en liten dal og vil være mindre synlig fra Marka for øvrig. Denne lokaliseringen medfører også at ledningsnettets blir liggende lavere i terrengt, og det trengs mindre inngrep med ny kraftledning. Denne lokaliseringen innebærer også langt mindre inngrep i selve Liåsen for å få bygget trafostasjonen, hvilket medfører at Liåsen ikke blir ødelagt for friluftslivet.

Vi mener også at det vil være langt enklere å imøtekomme behovet for permanente avbøtende tiltak ved alternativ B. Reguleringsplanen for Grønmo innebærer inngrep i det samme området, blant annet en større parkeringsplass og opprustning av veien inn til Grønmo sør, for å øke tilgjengeligheten for miljø- og friluftsparken og Østmarka for øvrig. Også alternativ B vil innebære ulemper for naboer i anleggsperioden, men med gode avbøtende tiltak vil de samlede permanente ulempene bli vesentlig mindre både for friluftslivet i Østmarka inkludert Liåsen, for Grønmo friluftspark og for naturen.

Ny 132 kV nettilknytning

Våre foreninger mener for øvrig at den nye kraftledningen fra Solbergfoss-ledningen i øst og over til trafostasjonen er meget problematisk. Ledningen vil etter planen gå omtrent parallelt med en eksisterende høyspentledning, men høyere i terrenget. I alternativ A, Liåsen nord (Grønmo), vil ledningen være hele 1,5 kilometer lang. Dersom B, Liåsen øst, blir valgt vil ledningen bli 600 meter lang.

Vi mener at inngrepet knyttet til nettilknytningen er svært alvorlig. Det vil innebære at store deler av den fine og mye brukte åsen Gjersrudleiken nord for Godliaveien mister sin verdi som friluftslivsområde. Den søndre delen av åsen vil være dekket av høyspentmaster og ledninger som blir svært synlige fra områder som er viktige for friluftslivet. Vi henstiller fortsatt så sterkt vi kan om å forsøke å løse dette på måter som er mindre skadelig for disse områdene i Østmarka, for eksempel ved å legge både eksisterende og planlagt ledning i bakken langs Godliaveien. ØV har foreslått at denne veien rustes opp, slik at den kan benyttes som gang- og sykkelvei fra Grønmo mot Sandbakken. Vårt andre alternativ er å legge ledningen i bakken i den foreslåtte traseen. Dette vil på sikt være langt å foretrekke fremfor to parallelle kraftgater.

Særskilt om avbøtende tiltak

Dersom alternativ A velges vil omfattende avbøtende tiltak være avgjørende for ikke å ødelegge friluftsparken på Grønmo, og for ikke å skjemme utsynet fra nærområdene i Marka. Som nevnt planlegges bygningsmassen til Oslo kommunes REG-etat med bygningsmaterialer av høy kvalitet og med grønne tak. ØV mener det må være en klar forutsetning for dette alternativet at transformatorstasjonen legges så lavt i terrenget som overhodet mulig, gis en utforming av svært høy kvalitet (for eksempel en kledning som etterligner trematerialer) og som minst svarer til den planlagte bebyggelsen hos REG. En klar forutsetning må også være at atkomsten til transformatorstasjonen ikke ødelegger for planene i friluftsparken.

Dersom alternativ B velges, bør det også stilles strenge krav til bygningenes materiale og kvalitet. Bygningene bør gis en utforming som gjør at de i størst mulig grad går i ett med naturen rundt. Vi mener i tillegg at enkle avbøtende tiltak vil kunne være svært effektive for å redusere ulempene for friluftslivet ved selve bygningsmassen. Skogholtet øst for transformatorstasjonen må bevares, og det vil være viktig å vurdere ytterligere beplantning med stedegen vegetasjon. Det er videre av sentral betydning at bekkeløpet ivaretas på en måte som gjør at naturmiljøet og opplevelsesverdien av bekken opprettholdes eller styrkes.

Vi mener også at kraftledningene så langt som overhodet mulig må legges i bakken og ikke i luften. Selv om dette innebærer umiddelbare inngrep, vil sårene i terrenget likevel på sikt gro til og være mindre enn med kraftledninger og høye master i terrenget til evig tid. Hvis master velges må disse kamufleres med farger og mastene må være så estetiske som mulig.

Konklusjon

Vi mener primært at det bør gjøres så mye som mulig for å finne et alternativ utenfor Marka. Vi fremholder at det hviler et tungt felles ansvar på statlige og kommunale myndigheter til å finne løsninger utenfor Marka. Unntakshjemplene i markaloven må ikke benyttes på en slik måte at Marka gradvis bygges ned og utarmes, slik at denne verdien går tapt for kommende generasjoner.

Vi mener dernest at det aller viktigste er at et alternativ i randsonen blir valgt, og at alternativer med omfattende anlegg lenger inn i Marka er skrinlagt. Et alternativ inne i Marka ville vært en katastrofe for Østmarka og ville utvilsomt gitt opphav til store konflikter. Vi mener videre at planen om å legge parallelle kraftgater over åsen Gjersrudleiken ødelegger dette særegne naturområdet. Vi oppfordrer derfor så sterkt vi kan til å se på alternative løsninger til kraftledningen.

For så vidt gjelder selve trafostasjonen, mener vi fortsatt at alternativ B, Liåsen øst, vil gi klart minst samlede ulemper for friluftsliv, landskap og natur i Østmarka. Denne plasseringen vil heller ikke ødelegge for den viktige friluftsparken på Grønmo. Vi viser særlig til at alternativet innebærer mindre omfattende inngrep for å fremføre ledningsnett og at master og trafostasjon vil ruve mye mindre med en slik plassering. Ved dette alternativet vil Statnett heller ikke måtte foreta store inngrep i turområdet på Liåsen for å bygge transformatorstasjonen. Dersom det viser seg umulig å finne en lokalisering utenfor Marka, mener vi at det vil være et stort feilgrep å gå videre med alternativ A.

Avslutningsvis viser vi også til Bymiljøetatens innspill til endringssøknaden av 3. mars 2021, som vi i det alt vesentlige slutter oss til. Vi vedlegger ØVs høringsuttalelse til reguleringsplanen for Grønmo miljø- og friluftspark.

[Dokumentet er elektronisk godkjent](#)

Med vennlig hilsen

Helga Gunnarsdóttir
styreleder
Østmarkas Venner

Ingvild Melvær Hansen
styreleder
NOA Oslo sør

Gjermund Andersen
styreleder
NOA

Vedlegg: ØVs høringsuttalelse Grønmo friluftspark

Kopi:
Statsforvalteren i Oslo og Viken
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel
Byrådsavdeling for byutvikling
Bymiljøetaten i Oslo kommune - friluftsliv
Oslo og Omland Friluftsråd
DNT OO
FNF Oslo

Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune
postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Oslo, 1. oktober 2017

Deres referanse: 2008004068-113

Høringsuttalelse fra Østmarkas Venner: Forslag til detaljregulering med konsekvensutredning av Grønmo-området til kommunaltekniske anlegg og friområde

Oppsummering

Østmarkas Venner (ØV) forholder seg til at Grønmo i kommuneplanens juridiske arealdel er avsatt til grønnstruktur med følgende formulering: *Området avsettes til grønnstruktur med flerbrukspark og med mulighet for innpassing av anlegg for kommunalteknisk virksomhet – gjenvinningsanlegg, kompostering og ombruk med mer, nærmere fastsatt i detaljreguleringsplan.*

ØV er positive til intensjonen i reguleringsplanen om en kombinasjon av gjenvinning og grønnstruktur-friområde for befolkningen. ØV mener at samspillet mellom de ulike deler av planen – hvor RENs anlegg går over i et opplæringsområde i gjenbruk, parselhager, friluftsliv og fysisk aktivitet – er nyskapende og fremtidsrettet. Vi hadde imidlertid forventninger om at planen for flerbruksparken var mer konkret og forpliktende. Vi mener dette er en stor svakhet.

ØV er glad for at det fremgår tydelig av planen at bygningsmassen til REN skal holde høy kvalitet og tilpasses at anlegget ligger innenfor markagrensa. ØV understreker at bygningsmassen ikke kan dimensjoneres for å huse annen aktivitet enn det som dekkes av markaloven § 7 nr. 4 uten å komme i konflikt med loven. I lys av dette ber vi om en kritisk gjennomgang av bygningsmassen. ØV mener det ikke bør tillates bygninger med høyde på opptil 12 og 20 meter innenfor markagrensa. Bygninger av dette omfanget vil, uavhengig av utforming, ruve voldsomt i terrenget og kan ødelegge opplevelsesverdien av nærskogområdet og verneområdet Spinneren i vesentlig grad. ØV forutsetter at støyproblematikken vurderes nøye, herunder at avbøtende tiltak og redusert aktivitet foreslås.

ØV støtter planene om en framtidsrettet opprustning av samferdselsanlegg i området, herunder opprustning av veinett, parkeringsplasser og sykkel/gangveier. ØV understreker viktigheten av raskt å få på plass en turvei over Grønmo til Sandbakken, slik at forslaget om en slik vei gjennom det viktige verneområdet Spinneren skrinlegges en gang for alle.

Vi forutsetter at videre planlegging av området som er avsatt til grønnstruktur-friområde og LNF-naturområde blir i tråd med planskissene som er presentert i EBYs dokument *Nytt liv for Grønmo* fra 2014. Disse planskissene er tro mot ideene og den enigheten som framkom i idedugnaden og etterfølgende arkitektkonkurranse.

Grønmo miljø- og friluftspark kan bli en unik mulighet for befolkningen i Oslo sørøst med en funksjon som vil kunne sammenliknes med Frognerparken i vest.

ØV takker for muligheten til å avgi høringsuttalelse vedrørende reguleringsplan for etterbruken av Grønmo. Vi takker også for at vi fikk utsatt frist for å avgi uttalelse, slik at vi fikk styrebehandlet uttalelsen 25. september. Etterbruk av Grønmo er en meget viktig sak som berører Østmarka både på kort og lang sikt.

Bakgrunn for høringsuttalelsen

ØV med sine vel 4000 medlemmer, er en frivillig organisasjon som har til formål å bevare Østmarka som natur- og friluftsområde for dagens og kommende generasjoner. Foreningen har i flere tiår arbeidet med problematikken som etablering og drift av Grønmo har skapt for bruken av området. Vi har også vært pådrivere for at deponiet ble nedlagt og at området ble lagt ut til allmenne formål.

ØV har deltatt i diskusjonene rundt etterbruken av Grønmo i flere omganger, blant annet ved deltakelse i charretten 28.-29. april 2009 og etterfølgende seminar 11. september samme år. Vi har også avgitt uttalelse til forhåndshøring av planskissene i 2012.

ØV har tidlig i prosessen fremhevet at foreningens primære standpunkt var at Grønmo bør tilbakeføres til Marka i tråd med den opprinnelige forutsetningen. På grunn av etterdriften (gassoppsamling, setninger i grunnen og sivevannsproblematikk), forstår ØV at tilbakeføring til Marka er urealistisk og at den muligheten er skrinlagt sammen med forslaget om gjenbruk og golf. ØV er meget positiv til etterbruk som kan styrke friluftslivet i området og komme innbyggerne i randsonen til denne delen av Marka til gode.

Ryddig og grundig saksgang hos EBY

Vi vil innledningsvis gjenta at vi er svært glade for at Eiendoms- og byfornyelsesetaten i Oslo kommune (EBY) har gjennomført en ryddig og grundig saksgang knyttet til etterbruken av dette viktige området. Grønmo miljø- og friluftspark kommer til å betjene et område av Oslo som har en stor og variert befolkning. I dag har Søndre Nordstrand en befolkning hvor ca. halvparten av innbyggerne har innvandrerbakgrunn, og befolkningen er dominert av unge. Den nye bydelen Gjersrud-Stensrud, som er planlagt med ca. 10 000 nye boliger og 30 000 mennesker, vil også sogne naturlig til Grønmo. Grønmo-området gir en unik mulighet til å tilby befolkning i Oslo sørøst et flott friluft- og rekreasjonsområde med en funksjon som vil kunne sammenliknes med Frognerparken i vest. De valg som gjøres nå, vil kunne løfte de sørøstlige bydeler og vil kunne prege denne delen av Oslo i lang tid framover.

Generelle bemerkninger til reguleringsplanen

ØV registrerer med stor glede at EBY ser ut til å legge opp til en kreativ, spennende og nyskapende bruk av området, som kan bidra til å trekke nye brukergrupper til Marka, og til kunnskap og miljøbevissthet i kommende generasjoner. Størstedelen av området ligger innenfor markagrensa og vil utgjøre en hovedinnfallsport til Marka for store befolkningsgrupper. Det er viktig å planlegge etterbruken ut fra dette.

Et allment tilgjengelig område med tilrettelegging for varierte (lavterskel) aktiviteter kan bli en smeltedigel for bydelen, hvor nye befolkningsgrupper introduseres for Marka som ressurs for hele befolkningen, for friluftsliv og for fysisk aktivitet. Lykkes dette, vil anlegget bli et signaturområde for de sørøstlige bydeler. En viktig forutsetning for å lykkes er imidlertid at

det tas særlig hensyn til befolkningssammensetningen i bydelen og settes fokus også på innvandrerbefolkningens ønsker og behov. Dette vil i så fall være nyskapende i Marka-sammenheng, og vil kunne bidra til å legge til rette for god folkehelse ved at flere grupper enn i dag kommer seg ut og i aktivitet.

ØV er også meget positive til at det legges opp til at Grønmo skal utvikles til en læringsarena for kretsløpsbasert avfallshåndtering. Samvirket mellom et slikt læringsområde i form av en kretsløpspark og et moderne og åpent rekreasjonsområde med blant annet parsellhager, fremstår som fremtidsrettet og interessant. Forutsatt at rekreasjonsområdet utformes slik at det favner brede befolkningsgrupper, tror vi at området også vil gi et verdifullt tilbud til skoler og barnehager i området og byen for øvrig.

Konkrete planer for grønnstruktur

ØV vil imidlertid sterkt understreke behovet for at planene for grønnstruktur bør være mer konkrete og forpliktende enn forslaget til reguleringsbestemmelsen gir uttrykk for. Bydelens behov, med særlig fokus på den flerkulturelle befolkningen, er så vidt vi kan se ikke nevnt i planen.

I reguleringsplanens kart og tilhørende bestemmelser er det heller ikke avsatt konkrete arealer til aktiviteter som grønnstrukturen skal inneholde, med angivelse av hvor de skal være. Dette selv om eksempler på aktivitet som læringsstier, våtmark, hundelufting, leirområder, skileik, skiløyper og andre enkle aktiviteter er nevnt i bestemmelsen.

ØV er redd for at den manglende detaljeringen åpner for endeløse omkamper fra ressurssterke lobbyister i de organiserte konkurransedrettsmiljøene. Slike signaler foreligger allerede, se omtalen i redegjørelsens punkt 3.8. Den ikke organiserte delen av lokalbefolkningen besitter ikke tilsvarende ressurser, slik at deres interesser lett kan komme i skyggen. Sett hen til de forslag som foreligger fra konkurransedretten, er det grunn til å frykte for at den ikke organiserte befolkningen i praksis blir ekskludert fra området, til fordel for konkurransedrettsmiljøer hvor deltakelse krever store økonomiske ressurser. Den manglende detaljeringen er særlig betenkelig fordi Bymiljøetaten i Oslo kommune (BYM), som ikke har vært med på prosessen fra starten, skal overta den videre planleggingen. Med denne organiseringen stilles det store krav til at BYM er lojale mot forutsetningene i planen, og ikke retter seg etter ressurssterke pressgrupper.

Bemerkninger til de enkelte reguleringsbestemmelsene

Til § 3 Bebyggelse og anlegg – Øvrige kommunaltekniske anlegg

Anlegget omfattes av markaloven og utbygging av Renovasjonsetatens (RENS) tekniske anlegg skjer med hjemmel i lovens § 7 nr. 4. ØV er innforstått med at et moderne etterbruksanlegg medfører behov for en viss bygningsmasse, herunder litt kontorlokaler som er nødvendige for drift av anlegget. For å falle inn under den relevante bestemmelsen i markaloven, må imidlertid alle deler av bygningsmassen omfattes av begrepet "kommunaltekniske anlegg". Kontorlokaler mv. ut over dette behovet, for eksempel utleielokaler, eller for å dekke andre deler av RENS kontorbehov, kan ikke bygges i medhold av markalovens § 7 nr. 4. Det bør derfor uttrykkelig fremgå av planens § 3.1 "Utnyttelse og bruk" at

"administrasjonsbygget skal dimensjoneres slik at lokalene ikke overstiger behovet som følger med drift av anlegget".

ØV er glade for at bygningsmassen i stor grad er samlet og at det fastsettes detaljerte krav til bygningsmassens kvalitet, herunder grønne tak. Vi stiller imidlertid spørsmål ved bygningenes høyde som ifølge reguleringsbestemmelsen kan være på inntil 12 og 20 meter i felt KT3. Etter vårt syn blir en slik bygningsmasse altfor dominerende, og harmonerer ikke med at anlegget ligger i Marka og har fått unntak fra markalovens forbud mot tekniske anlegg. Vi ber om at det tas en kritisk gjennomgang av behovet for så omfattende bygningsmasse.

ØV mener at det ikke bør tillates bygninger med høyde på opptil 12 og 20 meter innenfor markagrensa. Bygninger av dette omfanget vil, uavhengig av utforming, ruve voldsomt i terrenget og kan ødelegge opplevelsesverdien av nærskogområdet i vesentlig grad. ØV gjør særlig oppmerksom på at Grønmo grenser til det viktige verneområdet Spinneren. Dette er et populært verneområde, først og fremst på grunn av sitt "villmarkspreget" og muligheter for å oppleve stillhet og ro. Det er ikke mange slike områder igjen i de bynære delene av Marka. ØV er redd for at bygninger med den foreslåtte høyden vil kunne ødelegge områdets spesielle karakter. Det må være en klar forutsetning at bygningsmassen ikke utformes på en måte som ødelegger eller forringer opplevelsesverdiene i dette området. Slik ØV ser det bør tillatt høyde på bygningsmassen reduseres drastisk. ØV anfører at tiltak som tillates i medhold av unntaksbestemmelsene i markaloven, må utformes slik at skadevirkningene forbundet med tiltaket begrenses til et minimum.

ØV registrerer at det ikke er redegjort for om og i hvilken grad anlegget vil medføre støy. Støyforurensning fra anlegget kan få store konsekvenser for tilgrensende områder i Marka, herunder verneområdet Spinneren. ØV forutsetter at støyproblematikken vurderes nøye, herunder at eventuelle avbøtende tiltak og redusert aktivitet foreslås.

Til § 4 Bebyggelse og anlegg/Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur – Øvrige kommunaltekniske anlegg/Parkering

ØV støtter planen om fleksibel parkering, slik at utfartsparkeringen kan disponeres av gjenvinningsanlegget i sommerhalvåret. Løsningen er fornuftig ut fra en forutsetning om at vinter er høysesong på utfartsparkeringen, og den kan bidra til å holde samlet areal brukt til parkering nede. ØV minner imidlertid om at utfarten til Marka er sterkt økende også i høstsesongen og at miljø- og friluftsparken på Grønmo i seg selv vil tiltrekke seg store, nye brukergrupper med behov for fornuftig atkomst. ØV reiser derfor spørsmål om det er behov for større kapasitet, særlig siden deler av parkeringen blir okkupert av REN deler av året.

Til § 5 Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur

ØV har vært opptatt av at adkomsten til Grønmo skal styrkes med spesiell vekt på områdene i nord og sør, blant annet for å sikre tilgangen til Marka for nye beboere i Gjersrud-Stensrud-området. Grønmo er allerede i dag et populært utgangspunkt for skiturer vinterstid og høsthelger i Marka, men det er problemer med for små parkeringsplasser og en dårlig veistandard opp til utfartsparkeringen. Vi antar at behovet for parkering vil være stort, og god veikapasitet vil være viktig sommer som vinter. Det er et beklagelig faktum at det er en

uhensiktsmessig avstand fra kollektivtilbudet og opp til hovedutfartsområdet. ØV ser det derfor som svært gledelig at atkomsten til området styrkes vesentlig og at det legges opp til separate gang/sykkelveier og fortau, slik at trafikksikkerheten ivaretas og brukerkonflikter på veien unngås. Vi er også glade for at parkeringstilbudet styrkes vesentlig.

Med den foreslåtte styrkingen av veinettet, er det også kapasitet til å opprette kollektivtransport inn til området. Vi forutsetter at det på sikt kan etableres nye ruter inn til Grønmo, for eksempel en matebuss fra Mortensrud. ØV antar at dette er en forutsetning for at skoler og barnehager skal kunne nyttiggjøre seg både læringsområdene og Grønmo miljø- og friluftspark for øvrig.

Til § 7 Grønnstruktur-friområde

ØV er glad for at det fremgår uttrykkelig at området skal være offentlig tilgjengelig friområde. Eksemplene på aktivitetene som nevnes i Friluftsparken er isolert sett positive. ØV savner imidlertid en klarere profilering av flerbruksparken som et tilbud for minoritetsbefolkningen i området, og vi minner om at mulighet for familiecricket var ønsket av flere. I en bydel hvor nesten halvparten av befolkningen har innvandrerbakgrunn bør aktivitets-tilbudet speile hele befolkningens behov.

For så vidt gjelder aktivitetene for øvrig, bemerker ØV at parsellhager, skolehager og beitemark vil være tilbud som egner seg svært godt sammen med et komposteringsanlegg og en læringsarena for kretsløpsbasert avfallshåndtering. Erfaringen fra Sørli besøksgård ved Nøklevann er at det er svært stor interesse for parsellhager, med lange ventelister for å slippe til. Parsellhager er også tilbud som er populære hos innvandrerbefolkningen.

Etablering av leir- og rasteplasser i friområdet vil etter ØVs mening legge godt til rette for at området skal oppleves som attraktivt for barnefamilier. En forutsetning er imidlertid at resten av friluftsområdet er allment tilgjengelig med varierte og attraktive muligheter for aktivitet.

ØV bemerker at skileik, utetrim, enkel tilrettelegging for sykling, lekeplasser og klatring er aktiviteter som vil være svært verdifulle for skoler som vil kombinere bruk av læringsanlegg og fysisk aktivitet, samt for barnefamilier på tur i helgene. Flere skoler opplever at elevene mangler utstyr til enkle fritidsaktiviteter. Her vil gjenbruksstasjonen kunne benyttes som base for og kilde til låneutstyr, for eksempel skiutstyr.

Skullerud og Grønmo

ØV erfarer at naboområdet nord for Grønmo, Skullerud idrettsanlegg, oppleves som lite egnet for aktivitet for den ikke organiserte delen av befolkningen, fordi anlegget benyttes til trening og konkurranser store deler av tiden. Et allment tilgjengelig friluftsområde, blant annet med mulighet for skileik og skiløyper på Grønmo, vil kunne avhjelpe at det kan være vanskelig for den ikke organiserte befolkningen å slippe til på Skullerud. Samtidig vil de som ønsker det, her som ellers i Marka, kunne bruke løypenettet til å trene skiferdigheter. Skiløyper og enkle sykkelstier mv som er åpne for allmennheten gir, på en helt annen måte enn anlegg tilrettelagt for konkurranseidrettsutøvere, tilgang på fysisk aktivitet for brede befolkningsgrupper. Konkurranseidrettsanlegg vil på den annen side i praksis ekskludere den ikke organiserte delen av befolkningen fra området.

ØV understreker for ordens skyld at vi har støttet opprustningen av Skullerud idrettsanlegg, blant annet for å sikre tilgang på gode nok idrettsanlegg for skisport i kombinasjon med sommeridrett som orientering, terrengløp mv. Her bygges det nå ut anlegg som særlig ivaretar konkurranseidrettens behov, med speakerbu og garderobeløsning på Skullerudstua. Dette legger således godt til rette for at en rekke både vinter- og sommeridretter har tilgang på konkurransearena. Et allment tilgjengelig friluftsområde med varierte aktiviteter på Grønmo vil sikre også den ikke organiserte befolkningen gode fasiliteter for fysisk utfoldelse, som det eneste av sitt slag i Oslo.

Turveien og toalettbygg

For øvrig bemerker ØV at det fremgår av bestemmelsen at det kan etableres turveier på friområdet. ØV minner om at det er sterke ønsker om en turvei fra Skullerudstua over Grønmo og videre mot Godlia og Sandbakken. Det er viktig at konkret plan for denne turveien utferdiges så snart som mulig, slik at arbeidet med dette kan starte og at planer om turvei via verneområdet Spinneren skrinlegges. Den videre traséen for turveien må også ses i sammenheng med Grønmoveien, da fortauet langs den må fungere som turvei fram til Godliaveien. Det bør vurderes om gående og syklende skal ha hver sine traséer.

ØV reiser spørsmål ved at bestemmelsene fastsetter at det i friområdet kan tillates oppført en bygning på inntil 80 kvadratmeter til toalettfasiliteter. Antall kvadratmeter synes sterkt overdrevet ut fra beskrevet bruk. ØV ber om at antall tillatte kvadratmeter reduseres drastisk. Friområdet bør i så stor grad som mulig legges til rette som et felles aktivitetsområde. Større bygninger synes i denne sammenheng helt unødvendig.

Plan uten konkrete anvisninger

ØV er skuffet over at bestemmelsene for grønnstruktur-friluftsområde, i motsetning til resten av planen, fremstår nesten helt uten konkrete anvisninger, idet det ikke er avsatt områder eller knyttet noen form for nærmere plan til noen av de angitte aktivitetene. ØV bemerker at planene for etterbruk av Grønmo har ligget på vent siden 2012 som følge av utredninger knyttet til blant annet OL 2022 og beredskapssenteret.

ØV fremholder at befolkningen i området hadde fortjent å se en forpliktende plan for hele området og ikke bare for RENs etterbruksanlegg. ØV har vondt for å forstå hvorfor den nærmere planen for miljø- og friluftsområdet i realiteten utsettes og overføres til BYM som ikke har deltatt i prosessen fra starten, mens etatene som har deltatt i planprosessen nå fases ut. ØV er redd for at dette vil medføre at gjennomføringen forsinkes og at det skapes usikkerhet rundt resultatet, se nærmere under punktet om den videre prosess. ØV ser det som svært viktig at planens bestemmelser om grønnstruktur-friområde styrkes ved at det utarbeides eksakte og kartfestede reguleringsbestemmelser for friluftsområdet sammen med resten av planen.

Til § 8 LNF – Naturområde

ØV støtter forslaget om at det legges opp til en gradvis overgang med skogsterreng mot Marka, med leirområde og planting av stedeegne tresorter.

Om den videre prosessen

Det reiser vanskelige problemstillinger at BYM synes å ha et fokus på konkurranseidrettens behov, og ikke, som forutsatt i kommuneplanen, utviklingen av Grønmo som et allment tilgjengelig friluftsområde for befolkningen. ØV viser til at idrettens representanter på informasjonsmøtet i regi av EBY 4. september 2017 opplyste om at BYM har lovet at området skal benyttes til omfattende idrettsanlegg. ØV stiller spørsmål ved om BYM har drevet prosesser knyttet til utviklingen av Grønmo som går på siden av den offisielle planprosessen, og arbeidet utadrettet for et annet resultat enn det planen legger opp til. Dette er i så fall oppsiktsvekkende. ØV reiser på denne bakgrunn spørsmål om BYM er rett instans til å ta dette arbeidet videre.

REN og EBY bør slutføre

ØV mener det vil være store fordeler forbundet med at REN og EBY slutfører arbeidet med planen. For det første har disse etatene vært med på arbeidet fra starten, og de er kjent med det omfattende forarbeidet knyttet til blant annet brukerinvolvering for lokalbefolkningen. For det annet sitter disse etatene langt bedre plassert for å ivareta samspillet mellom miljøprosjektet knyttet til læringsparken og friluftsområdet for øvrig. Dette er en sentral forutsetning for å lykkes med den grunnleggende ideen for området, og avgjørende for at læringsparken skal bli en suksess.

EBY besitter også kompetanse som er sentral for utvikling av friluftsområdet, blant annet landskapsarkitekter som vil kunne bidra til å utvikle området på en enhetlig måte og ta hensyn til at området skal nyttes til flere formål. Ettersom prosjektet innebærer vesentlige elementer av nyskaping, vil det være rimelig at det tyngste kompetansemiljøet for stedsutvikling sitter i førersetet ved videreutvikling av prosjektet. Prosjektet har også en klar side mot ønsket stedsutvikling for Søndre Nordstrand. I tillegg kommer at det er rimelig å se finansieringen av de ulike delene av prosjektet i sammenheng.

Avsluttende bemerkninger

ØV forutsetter at videre planlegging av området som er avsatt til grønnstruktur-friområde og LNF-naturområde blir utarbeidet i tråd med planskissene som er presentert i dokumentet *Nytt liv for Grønmo* (2014), som beskriver EBYs og RENs anbefalte alternativ «Kretsløpspark og flerbrukspark». Disse planskissene er tro mot ideene og den enigheten som framkom i idedugnaden og forslaget til vinnerne av etterfølgende arkitektkonkurranse, og mot de føringer som er lagt for området i kommuneplanen.

[Dokumentet er elektronisk godkjent](#)

Med vennlig hilsen

Helga Gunnarsdóttir
Styreleder

Kristin Lund
Styremedlem

Kopi: Fylkesmannen i Oslo og Akershus